

חינוך לחיים

פרשת שלח

"כי דבר ה' בזה" - אדם שזכה ללמוד תורה ולהבינה, ראוי שילמדנה גם את זולתו! ודרשו חז"ל: תניא, היה רבי מאיר אומר "הלומד תורה ואינו מלמדה הרי הוא בכלל 'כי דבר ה' בזה' ואמרו חז"ל: אם יש אדם שהוא מבין בדברי תורה, יפרנס מתורתו גם כן לאחרים, כדי שתרבה חכמתו לו ומוסיפין לו עליה. וכל העושה כן, אינו נמנע מן הטובה העתידה לבוא על ישראל לימות בן דוד. ועליו הכתוב אומר 'ושם דרך' - אראנו בישיע אלוקים"... אבל אם יש באדם דברי תורה, ואינו מפרנס מתורתו לאחרים - גורם רעה לעצמו שבסוף חכמת תורתו מתמעטת בידו, ואין צריך לומר, שאין מוסיפין לו עליו.

הגרי"א וינטרוב זצ"ל הביא את ביאור הגר"א ז"ל שרבו המלמדים תורה לתלמידים, אינו רק מסירת דברי התורה, אלא מהות הענין הוא שהרב מכניס מרחו ומציאותו על התלמיד, ובונה את קומתו הרוחנית, והתלמיד נהיה "שיכפול" של הרב, כמו שהבן הוא שכפול של אביו, דהבן הוא "כרעה דאבואה", ורואים בו בבואה של אביו, כן הוא בדברי תורה שהתלמיד נהיה בבואה של רבו. (והרבה השלכות מיסוד זה בדמיון התלמידים לבנים).

ידוע אמרת חז"ל "אם דומה הרב למלאך ה' יבקשו תורה מפיהו"... ואת אחד הביאורים ליישב איך נדע טיבו של הרב ומדוע צריכים זאת. יש להזכיר בזה גם את ביאורו של הגאון רבי עזרא עטיה זצ"ל שהמלאכים נקראים "עומדים" (כמו שכתוב "ונתתי לך מהלכים בין העומדים האלה") מפני שלא ממשיכים לעלות במדריגה הרוחנית מכפי שנבראו, בעוד הצדיקים נקראו "מהלכים" שהולכים תמיד ומתעלים מדרגא לדרגא. וזה מה שדורשים מהרב להיות כ"מלאך" מבחינה זאת שיהיה כולו נתון לטובת תלמידיו, גם אם מקפח עצמו מעליות הרוחנית ונשאר בבחינת "עומד" (למרות שלימוד זה עצמו מקדם אותו מעשית וסגולית ואינו "עומד") נוכל להוסיף רמז לרעיון זה, שזה מה שאמר יתרו למשה רבינו (שמות יח-כג): "אם את הדבר הזה תעשה וציון אלוקים ויכלת עמוד"... היינו להיות כמלאך ה"עומד" כאמור. וממילא כל העם יבקשו תורה מפיהו.

וההשקפה בחינוך חייבת להיות מראשית עריסותכם - כבר מגיל קטן כמו שרואים בפר' בהפרשת חלה שחיוב הפרשת חלה מתחיל מיד בנתינת המים בקמח, כשהעיסה עדיין בתחילת יצירתה.

רמז יש כאן ליסוד גדול בחינוך הילדים. כאשר באו ושאלו את ה"חתם סופר" זצ"ל אימתי צריך להתחיל לחנך את הילדים, השיב: חינוך הילדים מתחיל מעת "ראשית עריסותיכם" כפי שחיוב הפרשת חלה מתחיל מיד בנתינת המים, כשהעיסה בתחילת דרכה, כך צריך להתחיל לחנך את התינוק כבר מרגע שהוא נכנס לעריסה. מעת היות הילד רך בשנים, יש לנטוע בלבו קדושה וטהרה, אהבת תורה ויראת שמיים, ולא לדחות זאת לעתיד. כי בחינוך הילדים תופס הכלל: "יפה שעה אחת קודם".

בארה"ב קיימת תופעה מוזרה מאוד. הצעירים אוהבים רק מוסיקה פרוצה ורועשת, המקובלת אצל הכושים. ולא מוסיקה שקטה ועדינה או בשירי רגש. לאחר שחקרו ודרשו, גילו את הסיבה לכך - כשלווה חודשים לאחר שנולד התינוק, אמו חוזרת לעבודתה. ומי שומר על הרך הנולד? העוזרת האפרו-אמריקאית. היא, מטבע הדברים, שומעת ומשמיעה לילד את המוסיקה הרועשת, שאליה הורגלה. הקולות שהילד שומע במשך שעות רבות, בתקופת הינקות והילדות, נחקקים בלבו, וכשגדל - נמשך הוא לסוג מוסיקה זו, מבלי שידע את הסיבה לכך.

הורים חושבים לעצמם: "נו, מה כבר יקרה, אם הילד שומע קצת חדשות ומאזין למוסיקה לא טובה?! מה הוא בכלל מבין בגיל שלו..." אבל זו טעות גדולה. הוא שומע ומבין, וקולט הכל. ומאחר שכך, יש להיזהר מאד לשמור ולחנכו לתורה וליראה כבר משחר ילדותו, בעודו מוטל בעריסה.

בספר "הגיני מוסר" מביא אותו רעיון במצוות הקהל, שכת' שכולם היו נקהלים ומתקבצים למעמד הנשגב הזה, אנשים נשים וטף, אף שהתינוק עדיין צעיר לימים, ולא הגיע לגיל חינוך, הריהו קולט, שומע ומבין את הנעשה סביבו. לכן ציוותה התורה להביא את התינוקות לבית המקדש, לשמוע את דברי התורה, כדי שיספוגו התינוק בנשמתו את עניין שמיעת דברי התורה, ועל ידי כך כשיגדל ירגיש יותר קרבה לתורה. אף שעדיין לא הגיע התינוק לגיל חינוך, אם הוא נמצא במקום קדוש, ושואף ברוחו מאווירה דקדושה, הדבר משפיע על לבו ונפשו של הילד לטובה.

במשנה באבות נאמר על רבי יהושע בן חנניה: "אשרי יולדתו" כי היתה אימו מחזרת על כל בתי מדרשות שבעירה, ואומרת להם: 'בבקשה מכם, בקשו רחמים על העובר הזה שבמעי שיהיה חכם', ומיום שנולד לא הוציאה עריסתו מבית המדרש, כדי שלא ייכנסו באוזניו אלא דברי תורה". אמו של רבי יהושע העניקה לו את האפשרות להיות חכם גדול בחכמת התורה, זאת על ידי שלא הוציאה עריסתו מבית המדרש, וכך קלטו אוזניו דברי תורה, ונפשו ספגה את קדושת התורה.

נלמד מכאן, עד כמה צריך להיזהר לשמור את צעירי הצאן מכל משמר, לבל יראו וישמעו דברים שאינם לפי רוח התורה והמצוות, וקל וחומר שלא לקחתם למקומות שיש שם כל מיני מראות נגעים, ליצנות ולשון הרע ורכילות. וצריך בזה זהירות רבה ועצומה.

לע"נ אבי מורי ר' חיים ב"ר ישעיהו ז"ל

משה בירנבוים - birmoshe@gmail.com